

ΤΟ ΚΛΑΣΣΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΟΜΑΔΙΚΟΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΨΥΧΟΔΡΑΜΑ

ΙΩΑΝΝΑ ΓΙΑΝΝΟΥΛΑ ΚΑΤΣΟΥΡΗ

ΕΠΙΚΟΥΡΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΕΙΣ

- ▶ Ψυχή: (από το ψύχω - πνέω) σημαίνει πνοή, ανάσα, ζωτική δύναμη, ψυχικό σθένος, θάρρος, ζωή, το πνεύμα το ζωογονώ τον κόσμο (Λεξικό Δημητράκου).

Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη: είναι το σύνολο των πνευματικών διαθέσεων και ψυχικών συναισθημάτων εκάστου ανθρώπου (Περί ψυχής, 2.1.5).

- ▶ Δράμα: το αποτέλεσμα του δραν, πράξης, ενέργεια, ενέργεια εντυπωσιακή, θέαμα προκαλούν εντύπωση, τραγικό γεγονός, συμβάν συγκλονιστικό (Λεξικό Δημητράκου).

Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη: είναι «η μίμησης δρώντων προσώπων» (Ποιητική, 3.4).

Η μίμησης αυτή δεν αναφέρεται σε πιστή αντιγραφή της πραγματικότητας (σε επανάληψη δηλ. πράξεων) αλλά σε «ήθη, πράξεις και πάθη».

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΨΥΧΟΔΡΑΜΑΤΟΣ

- ▶ Το Ψυχόδραμα αποτελεί τη σημαντικότερη και πλέον γνωστή συνεισφορά του *Jacob Levy Moreno* στον ψυχοθεραπευτικό χώρο.
- ▶ Ορίζεται από τον εμπνευστή του ως «μία ψυχοθεραπευτική μέθοδος που εφαρμόζεται κατά κύριο λόγο σε ομαδικό πλαίσιο και η οποία βασίζεται περισσότερο στη δραματική αναπαράσταση των ψυχολογικών συγκρούσεων του ατόμου παρά στη λεκτική αναφορά τους» (Moreno, 1946).

► «Το Ψυχόδραμα είναι μία ψυχοθεραπευτική μέθοδος κατά την οποία οι θεραπευόμενοι ενθαρρύνονται να συνεχίσουν και να ολοκληρώσουν τις πράξεις τους, μόνο μέσω δραματοποίησης, εκδραμάτισης ρόλων και δραματικής αυτοπαρουσίασης. Στο Ψυχόδραμα χρησιμοποιείται τόσο η λεκτική όσο και η μη λεκτική επικοινωνία, αναπαριστάται ένας αριθμός σκηνών που περιγράφουν, για παράδειγμα αναμνήσεις από γεγονότα του παρελθόντος, εσωτερικές συγκρούσεις, φαντασιώσεις, όνειρα, μελλοντικά σχέδια ή την ψυχική κατάσταση του ασθενούς στο εδώ και τώρα. Αυτές οι σκηνές προσομοιάζουν είτε με καταστάσεις της αληθινής ζωής, είτε με εξωτερικευμένες ψυχικές διαστάσεις (Kellerman 1992).

▶ J.L.MORENO

J.L. Moreno & his wife, Zerka Toeman Moreno

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ J.L.MORENO

1889: Γέννηση του J.L. Moreno στο Βουκουρέστι

1895: Εγκατάσταση στη Βιέννη

1912: Σπουδές Ιατρικής και Φιλοσοφίας

1921: Θέατρο Αυτοσχεδιασμού (με ηθοποιούς)

1922: Δημιουργία του Ψυχοδράματος

1925: Μετανάστευση στις Η.Π.Α. εργάζεται ως Ψυχίατρος

1929: Οργάνωση Αυτοσχεδίων Θεατρικών Παραστάσεων στη Νέα Υόρκη

1936: «Κέντρο και Ακαδημία Ψυχοδράματος» και «Θεραπευτικό Θέατρο»

1942: Αμερικανική Εταιρεία Ομαδικής Ψυχοθεραπείας και Ψυχοδράματος

1942: Ινστιτούτο για την Εκπαίδευση Ψυχοδραματιστών

1947-1948: Οργάνωση Σεμιναρίων στο Πανεπιστήμιο Columbia

1949: Παντρεύεται την Zerka-Toeman

Δεκαετία του 30 : Αρχίζει η εξάπλωση του Ψυχοδράματος στην Ευρώπη

1964: 1^ο Παγκόσμιο Συνέδριο Ψυχοδράματος στο Παρίσι

1974: Θάνατος του J.L. Moreno (σε ηλικία 85 ετών)

- ▣ Το Αξιόδομα, προκάτοχος του Ψυχοδράματος, ερευνά θέματα ηθικής, μεταφυσικές σχέσεις ή αξίες. Οι πρωταγωνιστές μπορούν για παράδειγμα να αξιολογήσουν τη σχέση τους με το Θεό, τη ζωή, το σύμπαν, το μέλλον.
- ▣ Το Κοινωνιόγραμμα και η Κοινωνιομετοία αναπτύχθηκε ως μέθοδο μέτρησης των διαπροσωπικών σχέσεων της ομάδας.
- ▣ Το Κοινωνιόδραμα αναπτύχθηκε ως συνέπεια του Ψυχοδράματος. Το Κοινωνιόδραμα παρέχει ένα πλαίσιο για την εξερεύνηση των διαπροσωπικών προστριβών ανάμεσα σε ομάδες σχετικά με το γένος, τη φυλή και τη θρησκεία χρησιμοποιώντας μία μέθοδο δράσης που μοιάζει μεν, αλλά είναι διαφορετική από το ψυχόδραμα.
- ▣ Η ποικιλία των ενδιαφερόντων του **Moreno** είχε ως κεντρικό σημείο αναφοράς το όραμα του για ένα υγιέστερο κόσμο.

ΣΧΟΛΕΣ ΨΥΧΟΔΡΑΜΑΤΟΣ

▶ Το Αμερικάνικο Κλασσικό Ψυχόδραμα: αποτελεί συνέχεια της δουλειάς του Μορένο. Οι συνεδρίες είναι συνήθως θεραπευτικές, αλλά υπάρχουν συνεδρίες για το κοινό, ζωντανές ή μαγνητοσκοπημένες. Πολλοί από τους επιγόνους του Μορένο επέφεραν τροποποιήσεις και σημαντικές αλλαγές (Corsini, Blatner & Blatner, Starr, Yablonsky).

▶ Το Γαλλικό Ψυχαναλυτικό Ψυχόδραμα: δοκιμάσθηκε και αναπτύχθηκε εξ αρχής με παιδιά και εφήβους και εισήγαγε το ψυχαναλυτικό πνεύμα, κάνοντας χρήση των κλασσικών φροϋδικών εννοιών και δίνοντας ερμηνείες. Συγκεκριμένα ο Anzieu αποδέχεται το ομαδικό πλαίσιο και την ομαδική δυναμική και εισάγει στη θεωρία του Ψυχοδράματος την έννοια του «ενδιάμεσου χώρου» του Winnicott.

- ▶ **Το Γαλλικό Τριαδικό Ψυχόδραμα:** αποτελεί συνδυασμό ομαδικής δυναμικής, θεωρίας των T-groups και της υπαρξιακής ομαδικής ψυχοθεραπείας με κύριο εκπρόσωπο την Schutzenberger (1970). Χρησιμοποιεί τη δράση σε μικρές ομάδες, οι οποίες συναντώνται μία φορά την εβδομάδα για δύο χρόνια ή σε μαραθώνιες συνεδρίες από καιρού εις καιρόν. Εφαρμόζονται οι τεχνικές του Μορένο, αλλά η εκδραμάτιση συνδέεται με την ομάδα.
- ▶ **Το Ομαδικοαναλυτικό Ψυχόδραμα:** από το 1980 δημιουργείται στην Αθήνα, στα πλαίσια της Ψυχοθεραπευτικής Κοινότητας του Ανοικτού Ψυχοθεραπευτικού Κέντρου. Η σύζευξη της ομαδικοαναλυτικής θεωρίας με την κλασσική ψυχοδραματική διαδικασία οδήγησε στη δημιουργία μίας θεραπευτικής προσέγγισης κατάλληλης για σοβαρές ψυχιατρικές διαταραχές σε παιδιά, εφήβους και ενήλικες.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Αυθορητισμός και Δημιουργικότητα

- ▶ Ο αυθορητισμός ορίζεται ως μία αντίδραση, η οποία όταν αφορά σε μία καινούργια κατάσταση ή ερέθισμα χαρακτηρίζεται από το στοιχείο της επάρκειας και της ετοιμότητας, ενώ όταν αφορά σε μία ήδη γνωστή κατάσταση εμπεριέχει ένα βαθμό καινοτομίας.
- ▶ Η δημιουργικότητα είναι το αποτέλεσμα του αυθορητισμού.
- ▶ Το ιδανικό πρόσωπο είναι ο «αυθόρμητος δημιουργός» δηλ. εκείνος που όντας ανοικτός στις εσωτερικές του δυνάμεις αντιμετωπίζει τα εξωτερικά γεγονότα με δημιουργικούς τρόπους.
- ▶ Αποτελεσματική συμπεριφορά είναι η αυθόρμητη συμπεριφορά. Παθολογική συμπεριφορά είναι η τυποποιημένη.

Δράση

- ▶ Η **δράση** υπό την έννοια της ενεργούς συμπεριφοράς αποτελεί την εγγύηση της επιτυχούς ψυχικής λειτουργίας.
- ▶ Ένα από τα κοινά στοιχεία των ψυχολογικών διαταραχών είναι η τάση για παθητικότητα. Οι ασθενείς συχνά υιοθετούν το ρόλο του αρρώστου, αποφεύγοντας εξερευνητικές και ριψοκίνδυνες συμπεριφορές (Blatner & Blatner, 1973).
- ▶ Η διαδικασία της ψυχοθεραπείας, δεν πρέπει να θεωρείται ως μία παθητική αγωγή κατά τα πρότυπα του ιατρικού μοντέλου, αλλά να αποτελεί ένα είδος **εμπειρικής μάθησης**, πού απαιτεί μεγάλο βαθμό θάρρους και ενεργούς συμμετοχής από πλευράς του θεραπευομένου.

Κάθαρση

- Η λύτρωση από τις εσωτερικές συγκρούσεις μέσω της εκδραμάτισης παραπέμπει στην έννοια της κάθαρσης.
- Ο Αριστοτέλης, χρησιμοποιεί πρώτος αυτή την έννοια λέγοντας ότι «η τραγωδία είναι η μίμηση μιας σοβαρής και ολοκληρωμένης πράξεως, η οποία μέσω του δέους και του οίκτου επιφέρει την εξάγνισιν (κάθαρση) των παθών».
- Για τους θεατές της τραγωδίας η κάθαρση επιτυγχάνεται μέσω της ταύτισης με τους πρωταγωνιστές. Ο Μορένο αντέστρεψε αυτό το φαινόμενο σε κάθαρση του πρωταγωνιστή (Μορένο, 1970).
- Συγκεκριμένα, πίστευε ότι στο ψυχόδραμα η κάθαρση επέρχεται με την έκφραση άμεσων συναισθημάτων και την ενεργή συμμετοχή. Με την επαναβίωση της συγκινήσεως επέρχεται η εξομάλυνση των εντάσεων που συσσωρεύτηκαν στην ψυχή.

Οι Ρόλοι

- ▶ Τα μόνα χειροπιαστά στοιχεία για ότι αποκαλούμε «εγώ» ή «εαυτό» είναι οι ρόλοι με τους οποίους λειτουργούμε.
- ▶ Είναι μεθοδολογικά προσφορότερο να έχουμε τον ρόλο ως σημείο αναφοράς της θεραπευτικής διαδικασίας, αντί την προσωπικότητα τον εαυτό ή το εγώ, τα οποία είναι αρκετά ασαφή (Moreno, 1960).
- ▶ Ο Μορένο χαρακτήρισε την προσωπικότητα ως ένα ολοκληρωμένο σύστημα ρόλων. Κάθε πράξη του ανθρώπου είναι αποτέλεσμα των σωματικών, ψυχοδραματικών και κοινωνικών του ρόλων.
- ▶ Η Εκμάθηση των ρόλων γίνεται στο δραματικό παιχνίδι της παιδικής ηλικίας. Η δυνατότητα διεύρυνσης του ρεπερτορίου των ρόλων που παίζει κανείς στη ζωή του ή η αποφυγή τυποποιημένων ρόλων είναι το ζητούμενο της ψυχοδραματικής διαδικασίας.

ΜΕΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

- ▶ **Ο Πρωταγωνιστής:** είναι το πρόσωπο πού είναι υποκείμενο της εκδραμάτισης. Αναδύεται από την ομάδα με στόχο την παρουσίαση και διερεύνηση γεγονότων και σκηνών της προσωπικής του ζωής.
- ▶ **Ο Διευθυντής – Σκηνοθέτης:** είναι το πρόσωπο πού καθοδηγεί τον πρωταγωνιστή στη χρήση της ψυχοδραματικής μεθόδου για να εξερευνήσει το πρόβλημά του.
- ▶ **Το Βοηθητικό Εγώ:** οποιοσδήποτε είναι δίπλα στον πρωταγωνιστή και στο σκηνοθέτη και παίρνει μέρος στην εκδραμάτιση. Συνήθως αναπαριστά κάποιον από τη ζωή του πρωταγωνιστή.
- ▶ **Το Ακροατήριο:** οι παρόντες κατά τη διάρκεια του ψυχοδράματος, οι οποίοι μπορεί να είναι μία ψυχοθεραπευτική ομάδα ή άλλα μέλη της οικογένειας του πρωταγωνιστή.
- ▶ **Η Σκηνή:** είναι η περιοχή πού γίνεται η εκδραμάτιση, μπορεί να είναι μία τυπική σκηνή ψυχοδράματος ή οποιοσδήποτε άλλος χώρος.

Η Σκηηνή

ΟΙ ΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΨΥΧΟΔΡΑΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ

- ▶ **Προθέρμανση:** σκοπός αυτής της φάσης είναι να βρεθεί το θέμα και ο πρωταγωνιστής. Περιλαμβάνει ελεύθερα ρέουσα συζήτηση, σχολιασμό θεμάτων, δομημένες ασκήσεις και συγκεκριμένες τεχνικές προθέρμανσης.
- ▶ **Δράση:** ο σκηνοθέτης φέρνει τον πρωταγωνιστή στην σκηνή, όπου συζητείται το πρόβλημα που θα εκδραματισθεί. Τον βοηθά να περιγράψει το πλαίσιο και τη συγκεκριμένη δράση και του ζητά να το αναπαραστήσει σαν να ήταν στο «εδώ και τώρα». Ο σκηνοθέτης φέρνει και άλλα μέλη για να παραστήσουν συγκεκριμένους ρόλους στο δράμα του πρωταγωνιστή (**Βοηθητικό Εγώ**). Ο σκηνοθέτης μπορεί να χρησιμοποιήσει διάφορες τεχνικές για να διευκολύνει την έκφραση των συναισθημάτων και την αναπαράσταση των συγκρούσεων.
- ▶ **Κλείσιμο:** μετά την εκδραμάτιση ο σκηνοθέτης, δεν ενθαρρύνει τη διανοητική ανάλυση του προβλήματος του πρωταγωνιστή, αλλά ενθαρρύνει τους υπόλοιπους να μοιραστούν τα συναισθήματα που συνδέονται με την εκδραμάτιση ώστε, ο πρωταγωνιστής να πάρει ανατροφοδότηση από τα μέλη της ομάδας.

ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΤΟ ΚΛΑΣΙΚΟ ΨΥΧΟΔΡΑΜΑ

- Τεχνική της Αντιστροφής των Ρόλων: αφορά στην εναλλαγή των ρόλων ανάμεσα στον πρωταγωνιστή και το βοηθητικό Εγώ. Εφαρμόζεται συνήθως όταν η σκηνική δράση βρίσκεται σε κρίσιμο σημείο της εξέλιξης της.
- Η Τεχνική του Σωσίας: ένα βοηθητικό Εγώ στέκεται δίπλα στον πρωταγωνιστή και δρα όπως αυτός, συχνά δε αντί αυτού. Σωσίας και πρωταγωνιστής λειτουργούν σαν να είναι «ένα και το αυτό» πρόσωπο. Ο σωσίας μιλά σε πρώτο ενικό για τον πρωταγωνιστή και αποσκοπεί στην αναπαράσταση της ψυχικής κατάστασης αυτού.
- Η Τεχνική του Καθρέπτη: χρησιμοποιείται για να βοηθήσει τον Πρωταγωνιστή να κατανοήσει τον τρόπο με τον οποίο τον βλέπουν και τον αντιμετωπίζουν οι άλλοι.
- Η Τεχνική του Μονόλογου: ο Πρωταγωνιστής μοιράζεται με το ακροατήριο συναισθήματα και σκέψεις, τα οποία, υπό φυσιολογικές συνθήκες, θα έμεναν κρυμμένα ή καταπιεσμένα.

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Το Ψυχόδραμα εμπλέκει μ' έναν δυναμικό και ολιστικό τρόπο το άτομο και το κοινωνικό του δίκτυο. Η δραματική αναπαράσταση γεγονότων ζωής, βοηθά σε τρία επίπεδα τη θεραπευτική διαδικασία.

▶ Συναισθηματικό: απελευθερώνονται τα μπλοκαρισμένα συναισθήματα προς τον εαυτό και τους άλλους. Από τον τρόπο έκφρασης του ο πρωταγωνιστής παίρνει ανατροφοδότηση από τους άλλους.

▶ Γνωσιακό: ο πρωταγωνιστής τροποποιεί το σύστημα των πεποιθήσεων του και τους τρόπους αντίληψης του εαυτού και των άλλων και παίρνει πιο θετικές αποφάσεις για την ζωή του.

▶ Συμπεριφερολογικό: η συμπεριφορά τροποποιείται εφ' όσον τα συνήθη μοντέλα συμπεριφοράς αναγνωρίζονται και αντικαθίστανται από την υιοθέτηση νέων.

ΤΟ ΟΜΑΔΙΚΟΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΨΥΧΟΔΡΑΜΑ

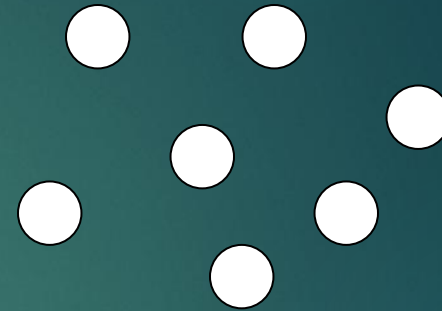
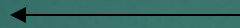
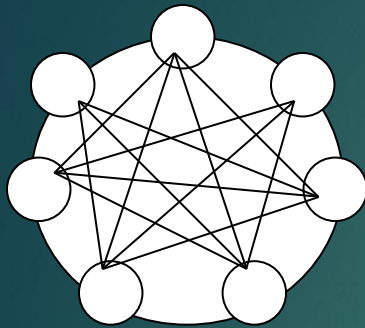
- ▶ Το **Ομαδικοαναλυτικό Ψυχόδραμα** αποτελεί μία πρωτότυπη εφαρμογή και εξέλιξη της κλασσικής Μορενικής ψυχοδραματικής θεωρίας και πρακτικής.
- ▶ Η **Ομαδική Ανάλυση** αναφέρεται στη δράση καθώς θεωρεί ότι η ομάδα προσφέρει ένα πλαίσιο για δράση, αντίδραση και αλληλαντίδραση. Ο Foulkes (1975) επισημαίνει ότι ο πιο σημαντικός παράγοντας στην επιδίωξη της αλλαγής βασίζεται στην **Εκπαίδευση του Εγώ** εν δράσει και όχι τόσο στην επίγνωση ή την ερμηνεία.
- ▶ Η **ψυχοδραματική δράση** επίσης συμβαίνει στην παρούσα κατάσταση και η έμφαση δίδεται στην μετατροπή της μη αυθόρμητης «εκεί και τότε» δράσης σε πιο αυθόρμητη «εδώ και τώρα» δράση.
- ▶ Η σύζευξη της **ομαδικοαναλυτικής θεωρίας** με την **ψυχοδραματική διαδικασία** δημιούργησε ένα θεραπευτικό πλαίσιο προσαρμοσμένο στις ανάγκες των ατόμων με σοβαρές ψυχικές διαταραχές.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Η ομάδα Ψυχοδράματος είναι μία ομάδα πού συμμετέχουν θεραπευτές και θεραπευόμενοι. Ο κύριος προσανατολισμός της είναι Ψυχοδυναμικός, δηλαδή σκοπεύει κύρια στην επεξεργασία της σχέσης του ατόμου με τον Εαυτό του.

- ❖ Τα Μέλη
- ❖ Το Πλαίσιο και τα Όρια
- ❖ Το Συμβόλαιο
- ❖ Ο Τόπος

Η ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ

Ο Χώρος της Ομάδας

Ενδιάμεσος Χώρος

Η «Σκηνή»

*Η Εναλλαγή μεταξύ της ομαδικής διεργασίας
και της σκηνικής δράσεως*

(Παπαδάκης, 1984)

Τοπογραφικά η αίθουσα χωρίζεται σε τρία συναφή μέρη:
το Χώρο της ομάδας, τη «Σκηνή» και τον ενδιάμεσο Χώρο

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

- ❖ Ο Χώρος της Ομάδας: Η Matrix
- ❖ Ο Χώρος της Σκηνής: Η Εκδραμάτιση
- ❖ Η Επιστροφή στην Ομάδα: Η Διορθωτική Συναισθηματική Εμπειρία

Ο Χώρος της Ομάδας: Η Matrix

- ▶ Ο χώρος της ομάδας σηματοδοτείται από την κυκλική διάταξη των καθισμάτων, από την σταθερότητα των μελών, του χώρου, του χρόνου, και από τη συχνότητα και τη διάρκεια της συνεδρίας.
- ▶ Το πλαίσιο μαζί με τους κανόνες, την παρουσία του θεραπευτή και τη λεκτική επικοινωνία συνιστούν την δομή της ομάδας (I.K. Τσέγκος, 1984).
- ▶ Κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης η ομάδα έχει ένα συγκεκριμένο σκοπό: να βρει το θέμα πού θα παίξει, να φτιάξει το σενάριο, να μοιραστούν οι ρόλοι. Αναπτύσσεται μεταξύ των μελών της ομάδας ένας υψηλός βαθμός επικοινωνίας.
- ▶ Η δυναμική αυτή ανταλλαγή μεταξύ των μελών της ομάδας συνιστά ένα δίκτυο επικοινωνιών, την **Matrix**, σύμφωνα με τον Foulkes.
- ▶ Μέσω αυτής της καθαρά ομαδικής διαδικασίας, πού αναπτύσσεται στην αρχή κάθε συνεδρίας, υποθέτουμε ότι το θέμα πού τελικά επιλέγεται δεν εκφράζει μόνο ένα μέλος της ομάδας, όπως συμβαίνει στο Μορηνικό Ψυχόδραμα, αλλά όλη την ομάδα ως μία διαφορετική και επιπλέον διάσταση.

Ο Χώρος της Σκηνης: Η Εκδραμάτιση

- ▶ Όταν η σκηνική δράση ξεκινά, ο κύκλος των καθισμάτων ανοίγει και δημιουργείται από τη μία μεριά ο χώρος του ακροατηρίου, το οποίο παραμένει σιωπηλό καθ' όλη τη διάρκεια της δράσης και από την άλλη ο χώρος της σκηνης.
- ▶ Στο χώρο της σκηνης, η κατάσταση του δράματος κινητοποιεί φαντασιώσεις συγκρουσιακού περιεχομένου, οι οποίες μπορούμε να υποθέσουμε ότι προέρχονται από τα φαινόμενα του «καθρεπτίσματος» της ομαδικής διαδικασίας.
- ▶ Οι συγκρούσεις εκφράζουν κυρίως φόβους αρχέγονου χαρακτήρα αλλά εκτυλίσσονται σε ένα επίπεδο αναπαράστασης ή μίμησης δράσης.
- ▶ Ο μη πραγματικός χαρακτήρας των ρόλων και του παιχνιδιού και ο δομημένος χαρακτήρας της ομαδικής διαδικασίας επιτρέπει στην ομάδα να εκφρασθεί, αλλά πάντα μέσα στα πλαίσια του συμβολικού παιχνιδιού.

Η Επιστροφή στην Ομάδα:

Η Διορθωτική Συναισθηματική Εμπειρία

- ▶ Η ομάδα φορτισμένη ακόμη συναισθηματικά με τα διαδραματισθέντα επί σκηνής, επεξεργάζεται τα συναισθήματά της. Συχνά, επικρατούν **διαστήματα σιωπής** μετά το παιχνίδι. Σιγά-σιγά συζητούνται τόσο όσα εκφράστηκαν επί σκηνής όσο και εκείνα που δεν βρήκαν διέξοδο στο παιχνίδι.
- ▶ Είναι η αρχή του εσωτερικού διαλόγου και η φάση της επανόρθωσης και της διορθωτικής συναισθηματικής εμπειρίας, που λαμβάνει χώρα μέσα στη Matrix της ομάδας.
- ▶ Ο Pines (1982) αναφέρει ότι η «η ικανότητα της Matrix της ομάδας να εμπεριέξει και να κρατήσει τις ανεπιθύμητες και τρομακτικές πλευρές του εαυτού, καθιστά ικανά τα μέλη της ομάδας να δημιουργήσουν ένα **ψυχολογικό χώρο**, μέσα στον οποίο ανανεώνονται η διαπραγματεύση και η ολοκλήρωση και έτσι η ψυχολογική ωριμότητα γίνεται δυνατή».
- ▶ Η ομάδα σ' αυτή τη φάση ξαναβρίσκει **το σταθερό της πλαίσιο και τη δομή**, ενώ επικρατεί μία ατμόσφαιρα σκεπτικότητας, κατανόησης, αποδοχής, διαλόγου και ασφάλειας.

ΜΕΤΑΒΑΣΗ

Σε κάθε συνεδρία έχουμε μία ή πολλές μεταβάσεις από τον ένα χώρο στον άλλον. Συγκεκριμένα:

- ▶ από το χώρο της ομάδας στο χώρο της σκηνης με επιστροφή στο χώρο της ομάδας.
- ▶ από τη δομημένη ομαδική διαδικασία στη σκηνική δράση με επιστροφή στη δομημένη ομαδική διαδικασία .
- ▶ από τη matrix της ομάδας στην εκδραμάτιση με επιστροφή στη matrix της ομάδας.

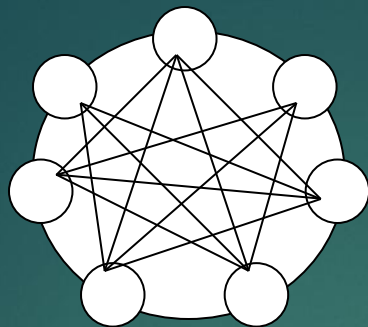

Η μεταβατική επίδραση του ενδιάμεσου χώρου αποτελεί σημαντικό μέρος της θεραπευτικής διαδικασίας, επειδή διασχίζοντας αυτή την περιοχή τα μέλη της ομάδας:

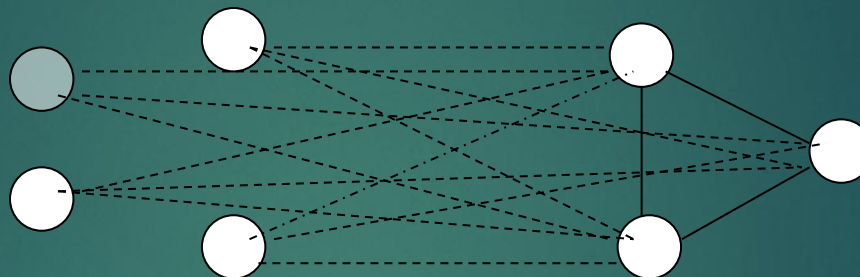
- ▶ μεταβαίνουν από μία πολύ καλά δομημένη και προσδιορισμένη περιοχή σε μία άλλη,
- ▶ έχουν την προηγούμενη εμπειρία μιας οριοθετημένης κατάστασης,
- ▶ κατά την διάρκεια του «περάσματος» απεκδύονται τον προηγούμενο ρόλο (π.χ ασθενούς, φοιτητού, συντονιστού),
- ▶ απεκδύονται τον ρόλο του ηθοποιού ή τον χαρακτήρα του έργου τον οποίον υποδύονταν στη σκηνή.

Η ψυχοδραματική διαδικασία καθίσταται το ιδανικό μέρος της εναλλαγής εμπειριών και μεταξύ ρόλων αλλά και μεταξύ αναπτυξιακών επιπέδων (Ι.Κ. Τσέγκος, 2002).

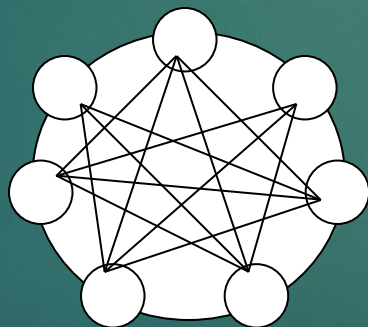
1η Φάση

2η Φάση

3η Φάση

Οι Φάσεις του Ομαδικοαναλυτικού Ψυχοδράματος

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗ

- ▶ Τι είναι ο Ψυχοδοραματιστής: επιστήμων, καλλιτέχνης ή καλλιτεχνίζων επιστήμων; (Τσέγκος, 1993).
- ▶ Ο ρόλος του πρέπει να περιορίζεται στην παροχή προϋποθέσεων ώστε η ανάπτυξη των επιθυμιών προθέσεων ή επιδιώξεων των μελών της ομάδας ως προσώπων να γίνει αβίαστα, ανεξάρτητα από οποιαδήποτε ψυχοπαθολογική θεωρία.
- ▶ Περιορίζεται στη φροντίδα του χώρου, στη μέριμνα τήρησης των ορίων και περιοδικά στην ενθάρρυνση της ομάδας.
- ▶ Δεν είναι δουλειά του να επιλέξει το υλικό, ούτε να προτείνει σενάρια ή τρόπους παιχνιδιού (Τσέγκος, 1993). Η εμπιστοσύνη που δείχνει ο συντονιστής στην ομάδα και η ευελιξία εναλλαγής διαφόρων ρόλων, είναι συνήθως το μόνο που χρειάζεται να κάνει.
- ▶ Είναι αυθόρμητος, δημιουργικός, συμμετέχει ενεργά στην ομαδική διαδικασία και στη σκηνική δράση.
- ▶ Για να επιτευχθούν αυτά χρειάζεται ιδιαίτερη εκπαίδευση, φιλοπαίγμονα διάθεση και χιούμορ.

ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΟΥ ΨΥΧΟΔΡΑΜΑΤΟΣ

A. Ψυχιατρικός Χώρος

- ▶ Σε Κέντρα Ημέρας, Νοσοκομεία, Ψυχιατρικά Τμήματα.
- ▶ Στη Θεραπεία Οικογένειας, στη Θεραπεία Παιδιών και Εφήβων.
- ▶ Είτε ως Μονοθεραπεία είτε συνδυαστικά με άλλες μορφές Ψυχοθεραπείας.

B. Εκπαίδευση

- ▶ Η χρήση του αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση των σκοπών διδασκαλίας και την επίτευξη των στόχων του αναλυτικού προγράμματος.
- ▶ Στην διευκόλυνση της ανάπτυξης της προσωπικότητας και του χαρακτήρα των μαθητών και φοιτητών και στην αντιμετώπιση προβλημάτων συμπεριφοράς.
- ▶ Στην εκμάθηση ξένων γλωσσών και στα πλαίσια του σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού.

Γ. Εργασιακός Χώρος

- ▶ Εφαρμόζεται στο χώρο εργασίας και επαγγελματικής εκπαίδευσης διαφόρων ειδικοτήτων.
- ▶ Στο χώρο της βιομηχανίας για την επίλυση συγκρούσεων.
- ▶ Ως μέσο επανεκπαίδευσης, συνεχούς επιμόρφωσης και αλλαγής προσανατολισμού στην εργασία.

Σας ευχαριστώ για την
προσοχή σας

Καραποστόλη Ν και Κατσούρη Γ. Το Ομαδικoαναλυτικό Ψυχόδραμα
στο Ανοικτό Ψυχοθεραπευτικό Κέντρο (1980-2007) Δραστηριότητες και
Ιδιοτροπίες. Αθήνα: Εναλλακτικές Εκδόσεις. 2007; (σελ. 167-181).